

י"ג חשוון, תשע"ד, 17.10.13

גיליון מס' 379

פרשת וירא

מדוע מצא אלוהים את דוד המלך דווקא בסדום?

מאת הרב ד"ר דורון דנינו

בפרשת השבוע ישנה התייחסות נרחבת לאחת החברות המושחתות ביותר שידעה האנושות – סדום ועמורה. חברה זו משמשת עד ימינו סמל לגילוי של רוע, ואליה מתייחס המושג הלא מחמיא 'מעשה סדום' המשמש בכל החברות המערביות כמונח לאקט מיני שמבוצע שלא בדרך הטבע ועל פי רוב גם בכפייה.

המשורר בתהלים (פט, כא) כותב: "מִצְאָתִי דָּוִד עֶבְדִּי, בְּשָׁמֶן קִדְשִׁי מִשְׁחָתִיו" ועל השאלה המתבקשת היכן מצא האל את דוד? עונה המדרש (בראשית רבה פרשה מא) תשובה מעניינת: "אמר רבי יצחק: מצאתי דוד עבדי, היכן מצאתיו? בסדום!". כיצד הגיע אותו דרשן קדום למסקנה כה יוצאת דופן? מי שבקיא קצת בהיסטוריה המשפחתית של דוד יודע שסבתא רבה שלו היתה רות המואבייה. את אותו מואב אנחנו דווקא כן מוצאים בפרשה, אבל בנסיבות לא כל כך מחמיאות: מואב הוא הבן שנולד ללוט לאחר שקיים יחסי מין עם בתו הבכורה בהיותו שיכור, בהחלט לא משהו שניתן להתגאות בו. את התמיהה העולה מדברי הדרשן הקושר את דוד דווקא למואב שמוצא משפחתו מסדום, מבקש להתיר המקובל רבי חיים ויטאל, בכותבו: "לא באה רות אלא לגאול הניצוץ הקדוש שבמואב" (שער הגלגולים). אלא שהתמיהה רק מתגברת: איזה 'ניצוץ קדוש' בדיוק הוא מצא באותו אקט של גילוי עריות שנעשה בין אב לבתו? המעיין בפרשה יכול למצוא נסיבות מקלות, הבנות חשבו שלא רק סדום ועמורה חרבו אלא העולם כולו חרב, ומאחר ונותרו רק הן ואביהן, הציעה הבת הבכורה לאחותה הצעירה להשקות לשוכרה את אביהן כדי להחיות ממנו זרע. לדידן, עתיד האנושות טמון בנכונותן להקריב עצמן באקט לא מוסרי של גניבת זרע מהאבא הזקן שלהן. ושוב, המדרש הקדום (רות רבה פרשה ז) ער גם לכך: "רבי תנחומא בשם רבי שמואל אמר: שמה כתיב, ונחיה מאבינו זרע, אין כתיב כאן בן אלא זרע, אותו הזרע שהוא בא ממקום אחר, ואיזה זה, זה מלך המשיח". אכן, אותו משיח בן דוד שעתיד לגאול את האנושות, ראשיתו בבתו של לוט שרצתה אף היא להציל את האנושות.

אך האם אותו 'ניצוץ קדוש' היה חד פעמי, או שמא מדובר בניצוץ שנדלק בקרב צאצאי מואב מידי כמה דורות (מעין גן רציבי)? את החיבור הגנאולוגי בין רות לאביה הקדמון מואב, יוצר התלמוד: "אמר רבי יוסי ברבי חנינא, רות בת בנו של עגלון, בן בנו של בלק מלך מואב" (בבלי הוריות י ע"ב), יש לנו כאן עוד שתי דמויות מואביות מוכרות מן התנ"ך, שמהוות חוליות מחברות בין רות למואב. היכן היה טמון בהן אותו ניצוץ קדוש? על בלק מלך מואב מסופר בפרשה הקרויה בתורה על שמו, שם הוא קורא לבלעם לקלל את ישראל. לצורך זה הוא בונה על פי דרישת בלעם 42 מזבחות עליהם הוא מקריב 42 פרים. על פעולה זו אומר המדרש: "אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה; שבשכר מ"ב קרבנות

שהקריב בלק הרשע, זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנו שלמה שכתוב ביה אלף עולות יעלה שלמה" (בבלי סוטה מז ע"א). גם בתוך הרשעות של בלק ששכר את בלעם הרשע לקלל את ישראל מתגלה ניצוץ של קדושה, בנכונותו להקריב 42 קורבנות לשם ה'.

בהמשך אנו מוצאים שניצוץ זה של קדושה עבר מבלק אל הנכד שלו - עגלון. את עגלון מלך מואב אנו מוצאים בספר שופטים, שם הוא משעבד ביד קשה את שבטי ישראל, עד אשר מגיע אליו אהוד בן גרא ומבודד אותו מאנשיו באמצעות תכסיס – "דבר סתר לי אליך" (שופטים ג, יט). אולם מאחר ועגלון היה שמן מאוד והחרב עמה ביקש אהוד להתנקש בו היתה קצרה, הוצרך אהוד לתחבולה נוספת, הוא אמר לעגלון "דבר אלוהים לי אליך" (שם) ואז לאחר שקם עגלון לכבוד האל, נעץ בו אהוד את חרבו והסתלק. מחווה זו של עגלון בקומו לכבוד האלוהים לא נתעלמה מעיניהם של חז"ל: " אמר ליה הקדוש ברוך הוא: חלקת לי כבוד ועמדת מעל הכסא, חיך אני מעמיד מבתך בן שישב על כסאי, ואיזו? זו רות המואביה, כיון שעמד שלמה וישב שלמה על כסא ה' למלך" (מדרש תנחומא, פרשת ויחי, סימן יד). המסקנה מדהימה – שלמה המלך זכה לשבת על כסא האל בזכות עגלון מלך מואב שקם מכסא מלכותו לכבוד אותו אל.

אותו ניצוץ קדוש ממשיך אצל רות ועורפה, הצאצאות של עגלון. הן נישאות לבניו של אלימלך מנכבדי שבט יהודה ולאחר התאלמנותן הן נשארות עם נעמי ורוצות לחזור עמה לבית לחם. נעמי מסרבת להן ואומרת להן לשוב אל משפחתן ואל עמן. עורפה מסכימה ואילו רות דבקה בנעמי, זכתה רות ויצא ממנה דוד המלך, איבדה ערפה את הניצוץ ויצא ממנה גולית.

הרב ד"ר דורון דנינו, משמש כיום כראש מטה סגן הער לשירותי דת, מרצה במחלקה לתולדות ישראל באוניברסיטת בר אילן ובמכללה החרדית בירושלים, חבר בארגון רבני צוהר. מתגורר עם משפחתו בכפר מחולה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org